

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Prima. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

tionem gloriosam in octonario eorum numero. In Festis quoque trium lectionum eisdem dici; tradit *Radulphus prof. 10.*

9 Duo ex his mutantur in Dominicis à Septuagesima vsque ad Dominicam Palmatum inclusivè: vice quorum dicimus Psalmos, *Miserere*, & *Confitemini*, ad timorem, & spem eo tempore excitandam: timorem ob peccata in primo, spem ex bonitate Dei in altero. Hec *Amal. lib. 4. de Offic. c. 18.* & quia non est tempus lætitiæ, quam exprimunt ij duo Psalmi: *Dominus regnavit*, & *Iubilate*. Sed dices: cur deinde dicitur alter corû in Prima? Respondeo. ne in tota Hebdomada feriali omittatur Psalmus vllus de Psalterio: alter autem locum habet in Nocturno Sabbati, & hec ad litteram.

10 In feriali Officio per annum primus Psalmus est pœnitentialis, *Miserere*, quia dies feriales sunt pœnitentiæ, inquit *Hugo 2. de Offic. c. 10.* secundus variatur, vt expleatur Psalterium; sed in qualibet Feria reperies in secundo Psalmio, mentionem fieri matutini temporis, vt videantur magis proprij ad rem: & ideo eo loco sunt positi, vt notat *Amal. de ordine Antiphonarj capite 5.* nam dicimus in Feria secunda, *Mane exaudies vocem meam*. Feria tertia, *Emitte lucem tuam*. Feria quarta, *Exiit Matutini*. Feria quinta, *Mane sicut herba*, & *Repleti sumus mane*. Feria sexta, *Auditam fac mihi mane*. Sabbato, *Ad annuntiandum mane misericordiam tuam* sed præterea titulus huius Psalmi est: *In die Sabbati*.

11 Cantica verò fuere distributa per Hebdomadam, ita vt in Dominicis, & Festis, *Trium puororum*; quod est nobilius cantaretur; in Sabbato Canticum Moysis in fine vitæ ab eodem compositum; & propè Terram promissionis, id est, quietis, significata in Sabbato qua de re *Beda lib. 2. tract. in Lucam*. Alia Cantica non sine mysterijs fuere alijs diebus assignata: satis tamen ad libitum ea Durando explicantè *lib. 5. cap. 4.* desumpta ad verbum explicatione ab *Amal. lib. 4.*

de offic. cap. 12. & seqq. Certe illud Ferie sextæ, vbi legitur, *cornua in manibus eius*, de Cruce intelligitur, & quadrat Ferie sextæ ex *Gemmalib. 2. cap. 53.* Iura de Canticis *Secl. sequenti.*

12 De Antiphonis, Capitulo, Hymno, Versu, Antiph. Cantici, Cantico, & Orat. infra suis locis. Hymni non meminit *Amalar.* meminit *Hugo in Spec. Eccles. c. 3.* ad excitandam mentem pro intelligentia proximi Cantici Evangelici, inquit *idem lib. 2. de Offic. cap. 8.* Versus dicitur ante Canticum, vt magis attenti simus ad verba Cantici. *Amalar. lib. 4. cap. 45.* vel excitemur ad credendum, ea, quæ promittuntur in Cantico. *Dur. lib. 5. cap. 4.*

13 Cur autem primo loco Canticum, *Benedictus*, in Officio dicitur, cum non fuerit in Euangelio. Canticum primum? An quia à Vesperis inchoatur Officium, in quibus primum cantatur Canticum? An quia, vt ait *Dur. loco cit.* Zacharias loquitur cum Ioanne, qui est Aurora ante Christum Solem? & in aurora quidem Laudes dicuntur magis congruè. An quia de lumine fit mentio: *Illuminare his &c.* quod est Matutinæ horæ proprium? De Oratione post Canticum omnes meminere Auctores. De Precibus, Suffragijs, Fine, Antiphonis finalibus in suis capitibus, *Sectione sequenti* cum reliquis agemus.

De Prima. Cap. III.

Primæ vocabulum ad rem nostram, vsurpatur in *Regula Sancti Benedicti c. 16.* & in *Conc. Gabilonensi 2.* Res ipsa est antiquior, tempore Cassiani expressè cœpta, de qua ipse *lib. 3. Instit. monast. cap. 4.* cuius vestigium potius quam res ipsa tota, videretur haberi apud *Athanas. lib. de Virginit. Sol*, inquit, exoriens videat librum in manu tua, id est, Psalterium; & loquitur de prece post Laudes, quæ ante Solis ortum complebatur. Volunt, *S. Clementem* loqui de prima, cum ait *lib. 8. Constit. cap. 34.* Præcationes facite mane, *Turrianus ibi*, & *Durandus lib. 3. de ritib. cap. 7.* & *Suar. lib. 4. de Horis*

Horis can. cap. 5. & num. 8. Negant Radulph. *propos. 14.* qui expressè docet, Primam, & Completorium, non ante Cassianum fuisse, & *Francolinus 1. part. c. 14. num. 6.*

2 Quidquid sit de origine; affines Horæ sunt prima, & Completorium, sicuti Laudes, & Vesperæ. Nam utrobique Confessio, quatuor Psalmi, Hymnus, Capitulum, & Responsorium immobiliter dicuntur: Canticum quoque Simeonis est immobile, cui respondet Symbolum Sancti Athanasij in Dominicis immobile. Quæ omnia apta sunt initio diei, & noctis, ut armemur contra hostes diurnos, & nocturnos, ex *Radulph. loc. cit.* Preclare Ambros. *Ser. 43. & in Hexam. lib. 5. c. 12.* de aibus loquens, ait: Qui sensum hominis gerens non erubescat sine Psalmorum celebritate diem claudere, & adorari; cum etiam aues suavi modulatione, & dulci carmine ortus dierum, ac noctium prosequantur? Hæc de Prima, & Completorio simul.

3 Post ortum Solis Prima congruentius recitatur; tum ex origine apud Cassianum; expressè; tum ex Hymno, *Iam lucis orto sidere*; tum ex Auctoribus pluribus citatis a *Francol. capit. 15. num. 14.* Primo, ut sicut ouibus, quæ noctu custodiuntur in ouilibus inclusæ, mane ad pascua exeuntibus, adest opilio, qui eas dirigat, ducat, defendat à lupis; ita nobis primo diluculo surgentibus, Sole oriente, adsit Dominus verus Pastor. *Amalar. lib. 3. cap. 2.* Deinde, ut ipso Solis ortu, Solem iustitiæ nobis orientem postulemus. *Raban. 2. Institut. c. 3.* Denique ex *Ruper. lib. 3. cap. de diuin. offic.* prima hora diei quærendum primum est regnum Dei; & primæ cogitationes Clericorum, tamquam quædam lucis primitiæ, Deo sunt offerendæ.

4 Ordo Prima patet in Rubricis. apud Scriptores de diuinis officijs sola mentio fit ante omnes Horas de Oratione Dominica, de qua etiam *Breu. M. S. antiquissima.* de Symbolo quoque Apostolorum apud *Polid. Virgil. de inuent. rer. lib. 5. cap. 2.* Initium à, *Deus in adiutorium,*

habetur ex *Amalar. lib. 3. cap. 2.* cum Gloria Patri. de Hymno *Amalar. non meminit.* sed Hugo meminit in *Spec. Eccl. c. 3.* Antiphonam nemo notat, nisi *Radulph. propos. 14.* qui vnam, & solam Antiphonam singulis Horis tribuit.

5 Psalmi in Dominicis quatuor. *Gēma an. lib. 2. c. 58.* In Ferijs totidem, ex *Durando lib. 5. rat. cap. 5.* Additi sunt alij, qui secundo loco ponuntur; qui iidem dicebantur omnes ante Vium V. in Dominicis, ex *Breu. M. S. impressis:* nunc distributi sunt per Ferias, tamquam Psalmi olim assignati *Prima:* tum verò etiã ne de Psalterio quidquam superfit. Et in Dominica quidem dicitur *Pf. Confitemini*, quia in eo habetur versus, qui est de Resurrectione Domini, quam significat dies Dominica: *Hæc dies, quam fecit Dominus, &c.* Psalmus assignatus *fer. 2.* habet pro titulo: *Prima Sabbati.* quare & conuenit dici saltem propè Dominicam. Fortè etiam *Pf. fer. 5.* datus est, in quo agitur de mensa, refectioe, pascuis; quia significant Eucharistiam feria 5. institutam. Psalmus autem fer. 6. totus est de Passione Domini. cum autem nullus superfit Psalmus, qui assignari queat Sabbato, in quo etiam sæpius fit de B. Virg. ideo Sabbato quatuor Psalmi numquam dicuntur. Quaternarius hic psalmorum numerus denotat, quòd in quatuor mundi partibus doctrina quatuor Euangelistarum laudatur. *Dur. loco citat.* Vnde statim.

6 Subditur Symbolum S. Athanasij; quia doctrinæ Euangelicæ, quam significant quatuor Psalmi, fundamentum est Fides. *Idem loco cit.* qui & addit, initio diei ideo recitari; quia Fides est initium salutis. Plura de hoc Symbolo in proprio capite.

7 Verum in Festis Psalmi tres dicuntur tantum. *Radulph. propos. 10.* ut etiam toto tempore Paschali, ob temporis, inquit iucunditatem, quæ laborem multa canendi excludit, *Amal. autem lib. 3. cap. 2.* tres ideo dici putat, quia pro tribus horis à Prima ad Tertiam laudandus est Deus Trinus, & armandi sumus contra tres ho-

stes. Hugo in Spec. c. 3. quinquenarium numerum in tribus Psalmis obseruat. ad munientes quinque sensus. Gemma lib. 2. c. 58. ad quinque partitam, per Christi vulnera, passionem initio diei recolendam. Explicat Duran. Hugonem loco cit. quod diuiduntur duo Psalmi: *Beati immaculati, & Retribue*, in quatuor octonarios, qui sunt veluti quatuor Psalmi, & in hebraeo textu apparet hæc in quatuor partes distinctio. Primus Psalmus, *Deus in nomine tuo, &c.* dicitur pro toto itinere, & cursu dici, contra hostes aptissimus, & Psalmus, *Beati immaculati*. plenus est morali instructione. Hæc fusiùs Amalar. de ordin. Antiph. cap. 6.

8 De Capitulo, quod Amalar. omittit scribere, scribit Hugo lib. 2. cap. 1. & lectionem vocat, De responsor. breui, de quo idem Hugo nihil Amalar. dicit: De oratione, cuius Hugo mentitur: De precibus, quas Amalar. innuit: De confessione, de qua Gemma lib. 2. cap. 64. de Martyrologio, de quo Gemma lib. 2. cap. 58. De, *Pretiosa*, cum reliquis vsque ad finem, de quibus Hugo 2. de offic. cap. 2. & Radulph. propof. 14. distinctiùs, & plenius Sectione sequenti differemus.

9 Illud hoc loco notandum est, Orationem illam, *Sancta Maria, & omnes Sancti &c.* esse antiquissimam, & in Ordine Romano legi. Ter quoque dici, *Deus in adiutorium*, vt præsentia, & præterita deleamus, & futura peccata caueamus. Hugo loco citato. vel, vt armemur contra Diabolum, Mundum, & Carnem in nomine Trinitatis. Duran. lib. 5. c. 5.

Nullum tamen ad hæc verba: *Deus in adiutorium*. formatur crucis signum.

10 Absolutio item Capituli cū Lectione, & Capitulo Nonæ sepius concluditur, quia predicta, quæ extra Primam existimantur esse, dicuntur à Regularibus in Capitulo, ex Gemma lib. 2. cap. 58. & ad lectionem communem post Horam primam conueniebant Monachi, ex Amalar. de ordine Antiph. cap. 7. Vice cuius legitur hodie (& hoc nomine vocatur in Breuiario) Lectio breuis Idem Amalar. lib. 4. de offic. cap. 3. pu-

tauit, additam fuisse in fine Lectionem hanc breuem pro Capitulo quod post Psalmos Primæ non legebant antiqui.

11 Sed cur, quando Lectio breuis non habetur propria, sumenda est de Capitulo Nonæ? An, quia Capitulum Nonæ in Festis solet esse finis Epistolæ, quæ legitur in Missa? vt scilicet finis Epistolæ finem imponat Primæ Horæ?

12 Denique Prima, & Completorium non variantur, sicut aliæ Horæ, in quibus Capitula, Responsoria, Versus, Oratio variantur, quia principium, & finis operum nostrorum firmiter sunt tribuenda Deo, ait Lugo lib. 2. de offic. cap. 1.

De Horis Tertia, Sexta, & Nona.
Cap. IV.

1 **H**æ tres Horæ notissimæ fuerunt Apostolorum tempore, ad Præces Deo, fundendas, vt supra docuimus Sectione 1. cap. 2. num. 1. pag. 2. insigniores erant in rebus humanis, ait Tertull. in lib. de ieiunio, & solemniores in orationibus diuinis. quod ibidem confirmat exemplo, tum Danielis, qui ter orabat in die; tum Apostolorum, vt & nos loco citato diximus.

2 Præter eas, quas loco citato attulimus, rationes mysticas de his tribus Horis, possumus addere, quod hora Tertia datus fuit Spiritus Sanctus, quem & nos petimus in Hymno ad Tertiam; lex noua data est Apostolis, de qua nos dicimus; *Legem pone mihi Domine, &c.* Hæc Duran. lib. 5. cap. 6. hora Sexta Deus visus est Abrahæ in Valle Mambre; Ioseph cū suis fratribus pransus est; Ruth Moabitibus excepta est à Booz, cū Samaritana Christus sermonem habuit. Hæc Anastas. Sinaita lib. comm. in Hexam. 7. hora Nonæ Cornelius Angelum vidit Act. 10.

3 Ordo trium Horarum minorum, habetur in Rubricis, ille idem, qui legitur apud Hugonem in Spec. Eccles. c. 3. in quo ex Amalar. lib. 4. de off. cap. 3. impletur illud Apostoli ad Ephesios: in Psalmis, Hymnis, & Canticis (quæ Cantica exponit ille esse Responsoria breuia) cantantes, &c. Psalmi verò tres, inquit idem,